

DELAPIDAREA SĂVÂRȘITĂ DE MILITARI

**Aspecte teoretice și particularități
în metodologia investigării infracțiunii**

CUPRINS

LISTA DE ABREVIERI	9
PREFAȚĂ.....	13
STADIUL ACTUAL AL CUNOAȘTERII	19
CAPITOLUL 1	
CLARIFICĂRI CONCEPTUALE ASPECTE DE DREPT PENAL	
ȘI DE PROCEDURĂ PENALĂ	
1.1. Noțiuni terminologice corespunzătoare funcției publice	23
1.2. Specificul funcției militare	26
1.3. Infracțiunea delapidării în contextul modificărilor legislative	28
1.3.1. Evoluția reglementării faptei ca infracțiune	28
1.3.2. Analiza juridico-penală a infracțiunii de delapidare	32
1.3.3. Aspecte procesuale și de procedură aplicabile subiectului circumstanțiat	39
1.4. Cerințele cercetării criminalistice.....	46
1.4.1. Premisele și condițiile favorizatoare comiterii actului infracțional.....	46
1.4.2. Modalități de comitere a faptei impactul asupra instituției publice	48
1.4.3. Valorificarea datelor, acțiunea în constatarea și recuperarea prejudiciului.....	53
1.5. Concluzii	56
CAPITOLUL 2	
ALGORITMUL ACTIVITĂȚILOR DERULATE ÎN VEDEREA	
CERCETĂRII INFRACTIUNII	
2.1. Sesizarea faptelor. Persoane și organe abilitate de lege în vederea sesizării infracțiunii.....	58
2.2. Verificările evidențelor contabile din punct de vedere scriptic și faptic	68
2.3. Aspecte privind metodele speciale de supraveghere în situația delapidării.....	74
2.4. Audierea persoanelor în cunoștință, extinderea audierilor	76
2.4.1. Particularități privind audierea militarilor.....	78
2.4.2. Activități pregătitoare privind audierea	81
2.4.3. Audierea suspectului.....	84
2.4.4. Audierea și protecția martorului	87
2.4.5. Audierea persoanei vătămate	94
2.4.6. Confruntarea	96
2.5. Identificarea persoanelor implicate infracțional, precum și a bunurilor ca obiect al infracțiunii.....	99
2.6. Cercetarea la fața locului.....	101
2.6.1. Specificul cercetării la fața locului având în vedere instituția militară	108
2.6.2. Clarificarea împrejurărilor negative, controversate de la fața locului.....	113
2.7. Reconstituirea.....	115
2.8. Concluzii	118

CAPITOLUL 3**VALORIFICAREA EXPERTIZELOR JUDICIARE ÎN INVESTIGAREA INFRAȚIUNII DE DELAPIDARE**

3.1. Considerente privind disponerea efectuării de constatări și/sau expertize în instituțiile militare.....	120
3.2. Tipuri de expertize specifice investigării infracțiunii de delapidare.....	124
3.2.1. Expertiza contabilă.....	124
3.2.2. Expertiza documentelor.....	132
3.2.3. Expertiza merceologică.....	138
3.2.4. Expertiza aplicațiilor și datelor informatice de gestiune.....	144
3.2.5. Expertiza dactiloscopică.....	148
3.3. Proba în cazul expertizelor și constatărilor.....	151
3.4. Concluzii.....	160

CAPITOLUL 4**EFFECTUAREA PERCHEZIȚIEI ȘI RIDICAREA DE OBIECTE ȘI ÎNSCRISURI**

4.1. Tipuri și proceduri speciale de percheziție.....	162
4.1.1. Percheziția domiciliară.....	166
4.1.2. Percheziția corporală.....	171
4.1.3. Percheziția și conservarea datelor informatice.....	172
4.1.4. Percheziția unui vehicul.....	175
4.2. Pregătirea și tactica percheziției.....	178
4.3. Particularități ale percheziției în teatrele de operații militare.....	184
4.4. Identificarea, păstrarea obiectelor și înscrisurilor ridicate.....	187
4.4.1. Procedura predării obiectelor și înscrisurilor în mod voluntar.....	187
4.4.2. Procedura ridicării silite a obiectelor și înscrisurilor.....	190
4.5. Fixarea percheziției.....	192
4.5.1. Procesul-verbal de percheziție.....	192
4.5.2. Înregistrarea audio-video în mediul militar.....	195
4.5.3. Fotografia judiciară operativă de percheziție.....	198
4.6. Conservarea, valorificarea obiectelor și înscrisurilor descoperite.....	199
4.7. Concluzii.....	203

CAPITOLUL 5**PARTICULARITĂȚI CU PRIVIRE LA INVESTIGAREA DELAPIDĂRII SĂVÂRȘITE DE MILITARI ÎN CONTEXTUL MISIUNILOR N.A.T.O.**

5.1. Abordare comparată atribuită activității de investigare a delapidării săvârșite de militari în țări membre N.A.T.O. – non N.A.T.O.	211
5.1.1. Delapidarea în Common-Law.....	211
5.1.1.1. Delapidarea în S.U.A.....	211
5.1.1.2. Delapidarea în Anglia și Wales.....	216
5.1.2. Delapidarea în Franța.....	219
5.1.3. Delapidarea în Spania.....	221
5.1.4. Delapidarea în Italia.....	223
5.1.5. Delapidarea în Ungaria.....	225
5.1.6. Delapidarea în Republica Moldova.....	227
5.2. Premise criminologice în cazul delapidării comise de militari pe timpul misiunilor N.A.T.O.	231

5.3. Concluzii	236
Respect pentru oameni și cărți	
ORIGINALITATEA, CONTRIBUȚIILE INOVATIVE	238
CONCLUZII ȘI PROPUNERI „de lege ferenda”	241
Concepția structurală destinată funcționării entităților investigative în M.Ap.N.....	243
BIBLIOGRAFIE.....	249
ANEXE	267
Anexa nr. 1.....	268
Anexa nr. 2.....	277
Anexa nr. 3.....	284
Anexa nr. 4.....	298
Anexa nr. 5.....	307
Activitatea științifică	308

CAPITOLUL 1

CLARIFICĂRI CONCEPTUALE ASPECTE DE DREPT PENAL ȘI DE PROCEDURĂ PENALĂ

1.1. Noțiuni terminologice corespunzătoare funcției publice

Arhitectura raportului juridic de serviciu specific funcției și funcționarului public, oferită de noile impunități prevăzute de legea penală, determină inițierea unui studiu care să dezbateze cu o prezentare sintetico-analitică a chestiunilor și controverselor doctrinare ce s-au purtat pe marginea naturii juridice a acestui raport, dar și pe aceea a elementelor sale constitutive (părți, obiect și conținut).

Totodată, este necesar a se efectua analiza ansamblului de drepturi și de îndatoriri corelative (de serviciu) de care se bucură sau, după caz, de care este ținut un funcționar public în relația sa cu autoritatea publică angajatoare, cu ceilalți lucrători din sectorul public, dar mai nou, în mod exhaustiv, și cu terții beneficiari ai serviciului public pe care funcționarul îi deservește cu titlu profesional, indiferent de acordarea unei remunerații sau nu.

Documentarea pe care am realizat-o în doctrină și legislația existentă, aplicând atât metoda istorică, metoda logică, cât și cea comparativă, au făcut posibilă prezentarea noțiunilor specifice funcției publice, iar indisolubila legătură dintre funcția publică și specificul atribuit prin intermediul acesteia faptei delapidării, ne îndreptățește să afirmăm că, am reușit să surprindem din perspectivă istorică, evoluția în reglementare asociată investigării delapidării, cu evidențierea situației actuale.

Din perspectiva *funcției publice*, statul trebuie să ofere cetățenilor răspunsuri la cerințele tot mai consistente venite din partea acestora, având în vedere creșterea volumului și a complexității funcțiilor sale, rolul său în stabilirea atribuțiilor autorităților.

Pe bună dreptate, Mircea Djuvara considera că „*realitatea cea mai puternică și cea mai interesantă în drept, cea mai pasionantă de studiat, este statul*”¹.

Asupra naturii juridice a funcției publice, s-a conturat chiar un periplu doctrinar, iar în acest sens s-au exprimat diferite puncte de vedere. Cele semnificative sunt constituite în teoria situației contractuale și a unei teorii constituționale, chiar în teoria statului legal. Astfel, doctrina juridică variabilă a încercat o cristalizare în definirea funcției publice printr-o primă teorie, cu sprijinul unor instituții de drept civil (contractul de mandat) sau

¹ Mircea, Djuvara, *Teoria generală a dreptului*, vol. II, București, 1930, p. 16.

al unor instituții de drept administrativ (contractul administrativ)², dar și din perspectiva dreptului constituțional³.

Într-o definiție contemporană, „funcția publică este considerată situația juridică a persoanei fizice – investită legal cu atribuții în realizarea competenței unei autorități publice – ce constă în ansamblul drepturilor și obligațiilor care formează conținutul juridic complex dintre persoana fizică respectivă și organul care l-a investit.”⁴

În cadrul subiectului lucrării, termenii conceptuali transcend către ceea ce dorim a obține ca produs al cercetării, reflectat în rezultatele științifice aferente metodologiei investigării infracțiunii de delapidare.

Folosirea termenului „public”, într-o forma arhaică pentru noi, aceea de „bani obștești”, se observă și în Codul comercial⁵ din anul 1840, abrogat în anul 1887, pentru ca apoi, termenul să fie preluat și de către „obștescul” regim comunist-totalitar.

Ca atare, în Codul penal din 1936, denumit și „Codul Carol al II-lea”, se incrimina „abuzul de putere”, fapta funcționarului public care prin uzurpare sau abuz și prin depășirea de competențe, săvârșea un act, atunci când procura cuiva vreun folos sau cauza vreo pagubă de orice fel⁶.

La nivel european există o tradiție în a defini și delimita conceptul de funcție publică. Astfel, din rândul țărilor precum Luxemburg⁷ s-a adoptat un statut general al funcției publice⁸ în anul 1872, fiind urmat de Danemarca în anul 1899. Prima țară care a implementat un astfel de statut și care a determinat apariția funcției publice este Spania în 1912.

Aplecarea asupra studiului unei astfel de teme este legată de faptul că atât funcționarul public⁹, implicit militarul¹⁰ – ca exponenți ai autorității statale – cu atât mai mult trebuie să respecte ordinea de drept și să dețină o conduită ireproșabilă. Un asemenea sens este în schimb, unul mult prea larg, raportat la cel avut în vedere în

² Ion Traian, Ștefănescu, *Tratat de dreptul muncii*, Vol. I., București, Editura Lumina Lex, 2003, p. 33.

³ Pentru prima dată, în *Constituția din 1923* se consideră oportun momentul adoptării unui statut al funcționarilor publici, iar apoi *Constituția României din 1991*, a constituit temeiul adoptării *Statutului funcționarului public*, prin Legea nr. 188/1999.

⁴ Antonie, Iorgovan, *Tratat de drept administrativ*, Vol. I, București, Editura All Beck, 2001, p. 554.

⁵ Art. 283, *Codul Comercial din 1 ianuarie 1840*: „Nu voru fi vrednici de iertare, bancrutarii vicleni, stelionatarii (adică vendatorii sau ipotecarii de lucruri străine, sau ipotecari de averi nemișcătoare supuse și la alte îndatoriri, fără de a le fi făcutu cunoscute); cei osândiți pentru furtișaguri, înșelătorie sau rea întrebuințare a bunei credințe, și cei însărcinați cu bani obștești.”

⁶ Ioan, Ionescu-Dolj, *Comentare*, în „*Codul penal Carol al II-lea adnotat*”, vol. II, Partea specială, I, Editura Socec, București, 1937, p. 129 și următoarele. Potrivit art. 245 Codul penal din 1936, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1937, a marcat un alt moment important în evoluția dreptului penal român. Adoptarea și aplicarea lui unitară pe întregul teritoriu al României s-a impus și ca urmare a realizării Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, dată până la care se aplicau dispozițiile diverselor coduri penale (în Transilvania - Codul penal maghiar, în Bucovina - Codul penal austriac, în Basarabia - Codul penal rus).

⁷ Constanța, Călinoiu; Verginia, Vedinaș; *Teoria funcției publice comunitare*, 1999, citat Tofan Mihaela în *Dreptul european al funcției publice*, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2000, p. 19.

⁸ <https://docslide.net/documents/functia-publicadoc.html>, consultat la 15.12.2015.

⁹ Constanța, Călinoiu; Verginia, Vedinaș, *Statutul funcționarului public european*, ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2007.

¹⁰ Etimologia termenului provine din latinescul „*militaris, soldat; fr. militaire, germ. Militär*”; <https://dexonline.ro/definitie/militar>, consultat la 10.12.2015. Georghe Guțu, *Dicționar latin – român*, Editura Științifică, București, 1993, p. 258, citat de Alexandru, Țiclea, *Tratat de dreptul muncii*, ediția a V-a, revizuită, Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 24.

legea statutară a funcționarului public¹¹.

În contextul temei de cercetare prezintă interes, în primul rând, clarificarea diferențelor existente între denumirile date de lege categoriilor de *funcționar public* și *funcționar*, salariat obișnuit într-o entitate economică. Trebuie să avem în vedere că textul de lege¹², printr-o enumerare limitativă, stabilește care dintre persoanele din cadrul unei instituții publice, administrația publică centrală sau locală poate fi considerată funcționar public. În această idee este necesară clarificarea noțiunilor respective în lumina prevederilor legii penale, atunci când este vorba despre antrenarea răspunderii penale, în sarcina funcționarului public, a militarului sau în a unei persoane obișnuite.

În evoluția legiferărilor incriminatoare din codurile penale anterioare, Codul penal din anul 1968, *asimila categoria salariaților, tipului de funcționar sau funcționar public care prin natura atribuțiilor de serviciu, evidențiate prin intermediul fișei postului, puteau săvârși paleta de fapte penale incidente ilicitului penal.*

Delapidarea, potrivit textului respectiv se „*încadra în categoria infracțiunilor economice având în vedere raporturile juridice în cadrul cărora se săvârșește fapta, respectiv de gestiune sau administrare, faptul că bunurile se regăsesc în patrimoniul unei persoane juridice, precum și faptul că infracțiunea subzistă și în cazul unui funcționar din cadrul unei persoane juridice de drept privat*”¹³.

Codul penal în vigoare, cu privire la definiția funcționarului public¹⁴, poartă influența legislației franceze, astfel doctrina și jurisprudența franceză¹⁵:

„(...) a invocat deseori ideea că este funcționar public sau agent de drept public al administrației numai acela care participă direct și nemijlocit la derularea unui serviciu public, asigurând organizarea și funcționarea lui. Însă, o atare abordare a fost (și mai este încă) specifică discursului (doctrinar sau normativ) al dreptului administrativ”.

Instrumentul transunerii principiilor conducerii organizației publice, a modalităților concrete de realizare, îl constituie *conceptul de management public*. O definiție aparent simplă, prin management public se înțelege „*gestionarea sistemului de relații între organizațiile sectorului public în scopul satisfacerii interesului public, inclusiv prin reglementarea activităților sectorului privat*”¹⁶.

Din lecturarea definiției și prin alăturarea termenilor din literatura penală, observăm apropierea pe care legiuitorul a operat-o atunci când prin legea penală actuală a definit domeniul și persoanele asupra cărora se extind caracteristicile infracțiunilor de serviciu, reușind chiar să adune, în mod exhaustiv, sub umbrela definirii penale atât mediul public, cât și mediul privat.

Din perspectiva noastră, în elaborarea cercetării o abordare diferențiată, și o cunoaștere a păienjenişului de funcții, persoane, structuri, microstructuri, civile ori militare cu expunere publică, este necesară și utilă, pornind de la noțiunea și trăsăturile

¹¹ Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, în M.Of. nr. 365 din 29 mai 2007.

¹² *Ibidem*.

¹³ Cosmin, Militaru, „*Unele considerații asupra reglementării infracțiunilor economico-financiare în noua legislație penală*”, Revista „Dreptul”, nr. 6/2016, p. 67.

¹⁴ Art. 175 C.pen.

¹⁵ Cristian, Clipa, *Drept administrativ. Teoria funcției publice*, vol. I, Editura Hamangiu, București, 2011, cap. I., pct. 64.

¹⁶ Bogdan, Băcanu, *Organizația publică*, Editura Polirom, București, 2011, pp. 25-31.

serviciului public, reflectate în sistemul administrativ-teritorial, sistem în care își desfășoară activitatea militarii.

Ca un specific, *calitatea de comandant*, impune responsabilități evidente pe linia administrării patrimoniul entității militare, cu referire la „realizarea unei bune gestiuni financiare prin asigurarea legalității, regularității, economicității, eficacității și eficienței în utilizarea fondurilor publice și în administrarea patrimoniului”¹⁷, dar și „...să acționeze pentru folosirea și administrarea eficientă a bunurilor din dotare”¹⁸.

Sintetizând, sistemul structural în care aceste categorii de persoane aparținătoare instituțiilor respective prestează munca este cel al unităților administrativ-teritoriale (județul, municipiul, orașul, comuna) și al statului, în ansamblul său, ca forme organizatorice de viață și activitate ale membrilor care le compun, cu menirea de a asigura locuitorilor serviciile necesare pentru conviețuirea comună, economice, sociale, culturale, de securitate etc., în mod continuu și permanent.

1.2. Specificul funcției militare

În contextul abordării unitare a celor două categorii profesionale (militari și funcționari publici), este necesar să distingem asupra statutul profesional al cadrelor militare în activitate, implicit față de evoluția în cariera militară. Este firesc ca această evoluție să fie abordată pornind de la bazele constituționale ale profesiei de militar, identificate în conținutul art. 16 alin. (3) și art. 118 alin. (2) și alin. (3) din legea fundamentală¹⁹, prevederi ce se întregesc prin intermediul legilor speciale²⁰.

În completare, pentru celelalte elemente componente ale sistemului național de apărare, ordine publică și securitate națională, prevederile alineatelor 1 și 2 se aplică, în mod corespunzător²¹.

Din analiza acestor prevederi constituționale, o primă opinie este aceea că, similar funcționarilor publici propriu-ziși, raporturile juridice de muncă ale cadrelor militare în activitate îmbracă forma raporturilor de serviciu, legiuitorul constituant consacrandu-le

¹⁷ Art. 5 alin. 1) din Ordonanța nr. 119 din 31 august 1999 privind auditul intern și controlul financiar preventiv, M.Of. nr. 430 din 31 august 1999.

¹⁸ Art. 8 lit. e) din Legea nr. 80/1995 privind Statutul cadrelor militare, actualizată, publicată în M.Of. nr. 155 din 20 iulie 1995.

¹⁹ Constituția României, revizuită prin Legea nr. 429/2003 de revizuire a Constituției României, publicată în M.Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003.

²⁰ Alexandru, Țiclea, *Tratat de dreptul muncii, ediția a V-a, revizuită*, Editura Universul Juridic, București, 2011, pp. 24-26: „Având în vedere că în temeiul art. 16 alin. 3 din Constituție, funcțiile și demnitățile publice pot fi civile sau militare, înseamnă că nici militarii - cadre permanente - nu sunt salariați în înțelesul Codului muncii, într-adevăr, ei sunt supuși unei legislații speciale, în primul rând Legii nr. 80/1995 privind Statutul cadrelor militare”.

²¹ Legea nr. 550 din 29 noiembrie 2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, în M.Of. nr. 1175 din 13 decembrie 2004; Legea nr. 121/1996 privind organizarea și funcționarea Corpului Pompierilor Militari, în M.Of. nr. 257 din 23 octombrie 1996; Legea nr. 14 din 24 februarie 1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații, în M.Of. nr. 33 din 3 martie 1992; Legea nr. 191 din 19 octombrie 1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Protecție și Pază, în M.Of. nr. 402 din 22 octombrie 1998; Legea nr. 92 din 24 iulie 1996 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Telecomunicații Speciale, în M.Of. nr. 169 din 30 iulie 1996; Legea nr. 1 din 6 ianuarie 1998 privind organizarea și funcționarea Serviciului de Informații Externe, republicată în M.Of. nr. 511 din 18 octombrie 2000.

prin legea specială, un regim statutar²².

Respectiv, *A doua* este aceea potrivit căreia, în legislația română, întocmai ca în toate țările Uniunii Europene²³, anumite tipuri de funcții, destinate în sens larg funcționarilor publici, sunt exercitate în cadrul unor reglementări statutare specifice, cum este și cazul cadrelor militare (alături de magistrați, polițiști, diplomați, funcționari publici cu statut special din cadrul Ministerului Justiției – Administrația Națională a Penitenciarelor²⁴ etc.).

Chiar dacă le-a fost stabilit un statut special, în opinia noastră, cadrele militare fac parte, în sens larg, din categoria funcționarilor publici, fiind o *categorie specială* în rândul mării familii a funcțiilor publice.

Funcțiile militare pe care le ocupă sunt investite cu prerogative de putere publică²⁵ sau atribuții de satisfacere a interesului general, prin intermediul statului, în acest sens, se impune menționată și prevederea constituțională de la art. 118 alineatul (4), potrivit căreia: „*Organizarea de activități militare sau paramilitare în afara unei autorități statale este interzisă*”.

La rândul său, art. 118 alin. (2) din Constituție adaugă, următoarele: „*Structura sistemului național de apărare, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul cadrelor militare, se stabilesc prin lege organică*”.

Prin maniera în care sunt redactate textele citate, ne socotim îndreptățiți să afirmăm că, în țara noastră, în sistemul instituțional al puterii publice, își desfășoară activitatea – printre alți „*agenți*”²⁶ ai statului – și o categorie specială de funcționari publici, în concret militarii.

Însă, este adevărat că prin conținutul său, art. 54 alin. (2) din cuprinsul Constituției pare să contrazică această opinie²⁷, disociind între cele două categorii similare prin: „*buna credință trebuie să prevaleze în îndeplinirea funcțiilor publice*”.

Interpretarea acestei prevederi constituționale ar trebui să ducă la concluzia că militarii reprezintă o categorie distinctă de cea a funcționarilor publici și că persoanele care – din punct de vedere profesional – aparțin unuia dintre cele două corpuri (cel al

²² Legea nr. 80/1995 privind *Statutul cadrelor militare*, actualizată, act normativ aplicabil întregului sistem de ordine publică și apărare națională, în structurile cărora sunt încadrați militari, publicată în M.Of. nr. 155 din 20 iulie 1995.

²³ <http://www2.spiruharet.ro>, consultat la 10.12.2015.

²⁴ Legea nr. 293 din 28 iunie 2004, republicată, privind Statutul funcționarilor publici cu statut special din Administrația Națională a Penitenciarelor, în M.Of. nr. 264 din 10 aprilie 2014.

²⁵ Art. 6 din Legea nr. 80 din 11 iulie 1995, privind statutul cadrelor militare, actualizată, în M.Of. nr. 155 din 20 iulie 1995, „*În exercitarea atribuțiilor ce le revin potrivit legii și prevederilor regulamentelor militare, ofițerii, maiștrii militari și subofițerii sunt investiți cu exercițiul autorității publice, bucurându-se de protecție potrivit legii penale. Cadrele militare prevăzute la art. 2 alin. 2 paragraful C lit. c) și alin. 2[^]1 paragraful B lit. c) au rangul de demnitari ai statului roman în exercitarea funcțiilor prevăzute cu grad de general/similar, fără a beneficia de drepturi suplimentare conferite de aceasta calitate*”.

²⁶ Termenul „agenți”, preluat din dreptul francez, se referă la întregul personal angajat de administrație. Există în Franța mai multe categorii de agenți care se evidențiază în funcție de regimul lor (funcționarii, funcționarii de drept public sau de drept privat) și de angajatorul lor (stat, autorități locale, instituții publice). A se vedea pe www.eurekoi.org/les-militaires-sont-ils-consideres-comme-des-fonctionnaires/ & prev=search, consultat la 10.02.2017.

²⁷ Constituția României, Art. 54 – (2) „*Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege*”.

militarilor, pe de o parte, și cel al funcționarilor publici, pe de altă parte) nu sunt, din perspectiva genului proxim, nici măcar comparabile.

În plus, mai multe prevederi din *Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare*, par să se circumscrie pozițiilor de principiu așezate prin prevederile constituționale anterioare. Astfel, cadrele militare sunt acei cetățeni care dețin o pregătire necesară, acestora li se acordă sub forma unui drept, gradul militar²⁸, obțin o recunoaștere socială a profesiei, și se bucură de protecția legii penale²⁹.

Din punctul nostru de vedere, așa cum în mod lesne se poate observa, cadrele militare ocupă, cu titlu profesional, o funcție ce nu poate fi decât publică și care se distinge de comunele funcții publice civile prin aceea că, cele dintâi au caracter militar.

Întocmai ca funcționarilor publici civili (de drept comun) și pentru persoanele care ocupă funcții publice militare pot fi reținute următoarele caracteristici³⁰: *deservesc un serviciu public* (pe cel militar, de apărare a teritoriului național); contribuie prin activitatea profesională desfășurată, la funcționarea unui sector al administrației publice; astfel de persoane se pot prevala, în exercițiul funcției ocupate, de prerogative de putere publică, toate acestea oferind *caracterul special*, așa după cum am evidențiat.

1.3. Infrațiunea delapidării în contextul modificărilor legislative

1.3.1. Evoluția reglementării faptei ca infrațiune

Din perspectivă istorică, romanii cunoșteau o infrațiune asemănătoare, aceea de *peculat* care înseamnă sustragerea de bunuri din averea publică³¹: „*peculatus est furtum pecuniae publicae vel fiscalitilis*”. Așadar, denumirea infrațiunii este de sorginte latină, de la cuvântul „*pecus*” (turmă) deoarece, la început, averea publică consta mai ales din turme de vite destinate sacrificiilor religioase. Mai târziu, prin *peculații* s-a înțeles sustragerea oricăror bunuri publice³².

Peculatul îl putea comite orice persoană atât funcționarul care avea în primire averea publică (contabil ori administrator), cât și cel care nu avea o atare calitate. Nu se făcea distincția între furtul din proprietatea statului (comis de orice persoană) și delapidare (sustragerea de către persoana subiect activ calificat).

Spre exemplificare, în Anglia prin anul 1529, un agent ce transporta bunuri încredințate de stăpânul său, a comis furt, deoarece, titlul legal al posesiei, spre deosebire de posesia fizică, nu a fost transferat către persoana respectivă. Această extindere de drepturi, nu a reușit să acopere situațiile în care funcționarul a primit bunuri de la o terță

²⁸ Art. 1 alin. (1); art. 3 din *Legea nr. 80/1995 privind Statutul cadrelor militare*; act normativ aplicabil întregului sistem de ordine publică și apărare națională, în structurile cărora sunt încadrați militari, publicată în M.Of. nr. 155 din 20 iulie 1995.

²⁹ *Idem*, art. 6.

³⁰ Art. 8 *Legea nr. 188 din 8 decembrie 1999, republicată, privind Statutul funcționarilor publici*, în M.Of. nr. 365 din 29 mai 2007.

³¹ George, Antoniu; Marin, Popa; Ștefan, Daneș, *Codul Penal pe înțelesul tuturor*, Editura politică, București, 1976, p. 109.

³² Din latinescul *peculatus* („deturnare de fonduri”) de la *peculium* („proprietate în bovine”, „proprietate privată”) <https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=en&u=https://en.wiktionary.org/wiki/peculation&prevsearch>.

persoană, bunurile destinate stăpânului său³³.

Reședința Eșecul legii privind furtul, în scopul de a asigura o protecție adecvată pentru proprietatea angajatorilor împotriva ravagiilor funcționarilor și angajaților a dus la adoptarea de legi și statute specifice, operațiunea în sine fiind numită, în timp, *delapidare*³⁴.

Prin urmare, putem să o considerăm ca fiind o „*infrafracțiune tradițională*”, primele reglementări de ordin general ale infracțiunii delapidării le identificăm în Transilvania secolului XVIII³⁵, pentru ca mai apoi, într-o formă lipsită de exprimare directă, în titlul III din Codul Penal intrat în vigoare în 1865, „*Crime și delictes în contra intereselor publice*”.

Jurisprudența identificată cu trimiteri la infracțiunea delapidării din acele vremuri exemplifică modul de incriminare³⁶, iar o altă notă jurisprudențială³⁷ arată: „*Ca să existe delapidare de bani publici, se cere ca agentul să fie depozitar public, ca deturnarea sau sustragerea să se aplice la bani sau efecte aflate în depozitul său. Și ca să existe din partea agentului, intențiune frauduloasă*”.

În contextul explicațiilor oferite de legea penală, ca izvor în reglementare, în *Codul penal din 1864*³⁸, avem referire prin art. 17 din *Legea băncilor populare*, text ce scoate în evidență faptul că, legiuitorul a reglementat delapidarea mai aspru, și mai riguros pentru funcționarii băncilor, în comparație cu ceilalți funcționari publici³⁹.

Exista posibilitatea absolvirii de răspundere penală dacă erau depuse sumele delapidate, dar numai înainte de începerea oricărui act premergător judecării, mai exact înaintea începerii urmăririi penale, cu condiția ca suma să fie achitată dintr-o dată, nu în tranșe sau după ce a fost deja condamnat⁴⁰.

Sustragerile din banii statului, vestitele panamale⁴¹ erau des întâlnite. La asemenea metehne se referea și prozatorul român Gheorghe Brăescu, când scria: *Civilii și militarii fură pe capete. Civilul, mai cu prudență; militarul, cu pieptul deschis, cum știe că-i șade bine militarului*, sau cum scria poetul englez Shelley⁴²:

³³ <http://www.britannica.com/embezzlement>, consultat la 18.02 2016.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Arhivele naționale, Direcția județeană Covasna, anii 1677-1770, fond nr. 8, Inventar acte administrative.

Ordinul gubernial legat de delapidare și contrabandă din decembrie 1765, Sibiu. „*Ordin gubernial prin care se cere a se da curs plângerii lui Rajcsani Adam, consilier regal din Ungaria, pentru a începe urmărirea servitorului său Kosovich Anton pentru delapidare*”.

³⁶ Nicolae, HOMORNICEANU, *Codul Justiției Militare și Codul Justiției Marine, adnotat*, Institutul de Arte Grafice și Editura Minerva, București, 1911, p. 366. „*Dacă acuzatul a fost recunoscut culpabil pentru falsificarea mai multor chitanțe de diferite epoce, și pentru delapidare de bani publici, independentă de ele falsificări, este loc a se aplica art. 40. (Cas. II, No. 487 din 18 Octomvrie 1894)*”.

³⁷ *Idem*, p. 368 și în Revista Dreptul nr. 66/91. p. 530.

³⁸ Art. 40: „*Când inculpatul se va fi dat în judecată pentru mai multe crime sau delictes, se va aplica numai osânda cea mai grea, dacă acele crime sau delictes vor fi de deosebite naturi și supuse la osebite pedepse; iar de vor fi de aceeași natură și supuse la aceleași pedepse, judecata va hotări maximul pedepsei*”.

³⁹ George, Bădulescu; Ion, Tanoviceanu; *Codul penal de la 1864*, adnotat cu Jurisprudență și Doctrină Română și Franceză, 1911, p. 210; www.digibuc.ro, consultat la 15 decembrie 2015.

⁴⁰ *Idem*, p. 370. „*În delictul de delapidare de bani publici, depunerea sumelor delapidate, poate apărea, de responsabilitate penală, pe delincvent, numai când ea s-a efectuat înainte de începerea oricărei urmăririi, iar nu atunci când aceasta s-a făcut treptat-treptat, ba în parte din sume le-a depus după ce a fost condamnat de tribunal*” (Curtea Casație secția II. 16 Maiu 1895. B. p. 809).

⁴¹ Afacere frauduloasă de mari proporții, legată de coruperea funcționarilor de stat. Explicații pe site-ul <http://www.webdex.ro/online/dictionar/panamale>, consultat la 07.01 2016.

⁴² George, Antoniu; Marin, Popa; Ștefan, Daneș; *Codul Penal pe înțelesul tuturor, op.cit.*, p. 110.

„*Cel ce-agonisește prin minciună, prin silnicie sau înșelăciune, deposedat să fie ! - cum îi scoți, o haină ce-a furat-o unui hoț; și-l lași în a rușinii golicione*”.

În legislația penală din România infracțiunea de delapidare, prin modul apariției și prin generoasa jurisprudența oferită, dar și prin modalitatea neuniformă de reglementare, a determinat ca statul, prin puterea și instituțiile sale să stăruie, și să distingă etapizat acele elemente intrinseci ale infracțiunii care în funcție de momentul supus atenției, pot să determine o anumită încadrare juridică.

*Codul Justiției Militare de la 1881 (C.J.M.)*⁴³, prin prevederile aplicabile infracțiunii delapidării, extinde responsabilitatea miliarilor (în special a ofițerilor) în calitatea acestora de administratori, atunci când sustrag bani, având sarcini în legătură cu evidențele scriptice și cu păstrarea ori manipularea banilor publici.

De asemenea, apreciind exigențele codului, putem observa delimitarea și extinderea⁴⁴ responsabilității și către o gestionare a bunurilor de larg consum destinat traiului zilnic al omului, dar și hranei animalelor, precum și la obligativitatea respectării condițiilor de igienă publică, dar concomitent, erau evidențiate aspectele de asigurare ilegală a necesarului aprovizionărilor prin operațiuni contractuale nefinalizate la termen, cu excepția situațiilor de forță majoră⁴⁵.

Prevederi conexe cu ale codului legii militare determină aplicabilitate și altor situații de genul celor ale art. 21 din *Legea pensiunilor militare din 9 iunie 1889*: „*dreptul de a dobândi sau de a se bucura de pensiuine, se pierde nu numai în cazurile prevăzute de legea penală, dar și atunci când militarul se află în vreuna din împrejurările care fac a se ridică esercițiul drepturilor politice*”. În toate cazurile judecătorul poate pronunța prin hotărârea de condamnare și pierderea drepturilor la pensiuine⁴⁶.

În aceeași idee și în analiza Codului Carol, observăm *delapidarea ca fiind o infracțiune specială* în sensul că, pentru comiterea ei, *autorul trebuie să dețină calitatea de funcționar public*. Prin urmare, noțiunea funcționarului public era definită după cum am văzut de art. 183 pct. 4 C.pen. Carol.

În conținutul *Codului penal din anul 1936 Carol al II-lea*, aranjarea în pagină a textelor nu era făcută în mod sistematic⁴⁷, unele infracțiuni fiind așezate în Cartea a II a, Titlul III *privind crime și delicta contra administrației publice*, cum ar fi delapidarea și

⁴³ Constantin, Hamangiu, *Codul general al României* (Codurile, legile și regulamentele uzuale în vigoare): 1856-1920, Vol. 25, Editura Viața Românească, București, 1920-1944, p. 1902.

⁴⁴ Carol, Gollner, *Regimentele grănicerești din Transilvania 1764-1851*, Editura Militară, București, 1976, pp. 85-93.

⁴⁵ Codul Justiției Militare de la 1881, art. 256. „*Se pedepsește cu muncă silnică pe timp mărginit ori ce militar care, fiind comptabil mănuior de fonduri publice, sau depozitar sub ori ce titlu, de asemenea fonduri în administrația militară, va fi deturnat sau sustras bani publici sau privați, sau efecte ținând loc de bani, sau acte, titluri, furage, materiale sau alte lucruri mișcătoare ce i-ar fi fost încredințate în virtutea însărcinării sale. (Fr. 263). Dacă sunt circumstanțe atenuante, pedeapsa este aceea a reclusiunii sau închisorii de la 1 an la 2 ani. în cazul când culpabil este gestionaș supus jurisdicțiunii Curții de compturi închisoare de la 6 luni până la 2 ani dacă el nu este gestionaș supus acelei jurisdicțiuni. în toate cazurile de condamnare la închisoare, dacă culpabilul este ofițer, se va pedepsi și cu destituirea*”; <http://www.biblicad.ro/bnr/brmautori.php?aut=h&page=370&limit=10>, consultat la 17.05 2015.

⁴⁶ Vasile, Chiru, *Legislația militară*, București, 1937, Biblioteca Statului Major General, pp. 348-349.

⁴⁷ <https://lege5.ro/Gratuit/heztqznu/codul-penal-din-1936>, consultat la 18.12 2015.

deturmarea, altele în Titlul IV *ca infracțiuni contra administrației justiției* (tăinuirea), unele în Titlul VII privind crime și delict care produc pericol public (distrugerii prin incendiu, explozii etc.) și, în sfârșit, cele mai multe în Titlul XIV *privind crime și delict contra patrimoniului*⁴⁸.

Codul Justiției Militare de la 1937 conținea reglementări cu trimitere dinspre prevederile în materia dreptului civil ale Codului penal, în privința sancțiunilor împotriva militarilor, în situația în care aceștia erau găsiți vinovați de delapidare, ori dacă se asociau în participație la alte infracțiuni, cum ar fi: falsul, uzul de fals, mărturia mincinoasă, furtul, tâlhăria, abuzul de încredere și înșelăciunea etc.⁴⁹.

Data fiind situația lor (conform art. 183 din Codul Carol, militarii fără distincție erau funcționari publici⁵⁰), aspect reglementat și prin Codul de Justiție Militară. Amintim că, pentru infracțiuni pur militare ca insubordonarea, dezertarea etc., erau justițiabili exclusiv de instanțele militare, iar pentru celelalte, fie că erau reglementate de Codul de Justiție Militară, (delapidarea, mita etc.), fie că nu, conform art. 20 C.pen. Carol II, judecau tot instanțele militare.

Un an mai târziu, prin *Constituția de la 1938* se încadrează în mod explicit fapta delapidării, fiind calificată drept, „crimă”⁵¹.

În *Codul penal din 1968*, Titlul IV *Infracțiuni împotriva avutului public* găsim grupate, după obiectul lor social-juridic, toate infracțiunile contra avutului obștesc⁵² (Art. 215¹ – delapidarea; furtul, tâlhăria etc.).

Din momentul intrării în vigoare a codului la 1 ianuarie 1969, până la apariția Legii nr. 140/1996, pentru modificarea codului penal⁵³, aceste infracțiuni au fost incluse într-un titlu unic⁵⁴, *infracțiuni contra patrimoniului*, după ce anterior subzistaseră două titluri distincte (infracțiuni contra avutului personal sau particular și infracțiuni contra avutului obștesc).

Delapidarea nu avea un corespondent în titlul infracțiunilor contra avutului personal sau particular, în sistemul codului respectiv, iar faptele care produceau pagube avutului obștesc erau sancționate cu pedepse stabilite, în articolele privitoare la infracțiunile din categoria „contra avutului obștesc”.

Cu timpul, în rândul unor autori⁵⁵ se conturase ideea de preluare a modelului

⁴⁸ Art. 236, art. 237 din *Codul penal al României din anul 1936 Carol al II-lea*, consultat pe site-ul <http://lege5.ro/Gratuit/g42doobz/codul-penal-din-1936>, consultat la 30.11.2015.

⁴⁹ Art. 456, art. 479 din *Codul Justiției Militare din 1937*, publicat în M.Of. nr. 66 din 20 martie 1937.

⁵⁰ În înțelesul acestei legi: „...4. funcționar public este acela care exercită, în mod voluntar sau obligator, permanent sau temporar, în serviciul Statului, județului, comunei sau instituțiilor publice dependente, oricare ar fi modul lor de administrare, o funcțiune sau o însărcinare, de orice natură, fie chiar electivă, retribuită sau nu și indiferent de chipul în care a fost investit. Această calitate o au de asemenea preoții și militarii”. A se vedea site-ul <https://lege5.ro/Gratuit/heztqnu/codul-penal-din-1936/9>, consultat la 20.12.2015.

⁵¹ Constituția României, emitent Regele CAROL, în M.Of. nr. 48 din 27 februarie 1938, Art. 87. „Delapidarea de bani publici se califică crimă și se pedepsește ca atare”.

⁵² A se vedea Titlul IV, C.pen. din 1968, în M.Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997.

⁵³ Publicată în M.Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996.

⁵⁴ Pct. 85 din Legea nr. 140 din 5 noiembrie 1996, publicată în M.Of. nr. 289 din 14 noiembrie 1996, pentru modificarea și completarea Codului penal.

⁵⁵ Vasile, Șaramet; Dorin, Ciuncan; *Infracțiunea de delapidare. Fapta funcționarului de bancă de a-și însuși din sumele de bani pe care le mânuiește*, în Pro lege nr. 1/1997, pp. 176-179; Lascu Ion, *Gestiunea frauduloasă și delapidarea. Criterii de diferențiere*, în revista Dreptul nr. 7/2004, p. 120-130.

francez⁵⁶ într-o viitoare reglementare.

Ca urmare, o nouă încadrare a faptei delapidării ca infracțiune o avem în anul 2014, prin Legea nr. 286 din 17 iulie 2009, intrată în vigoare la 01 februarie 2014, în partea specială a codului, titlul V, capitolul II.

În același context european, ce a marcat permanent schimbările legislative din țara noastră, delapidarea are parte de o altfel de categorisire, se revine la încadrarea faptei și incriminarea acțiunilor care aparțineau pe acest palier funcționarilor publici, bineînțeles, cu noi înțelesuri și explicații determinate de evoluția societății și up-gradarea sistemului legislativ autohton la cel european, pe bună dreptate, la sistemul juridic cu rol patern pentru noi, sistemul francez.

După cum am anticipat în debutul capitolului în studierea acestei infracțiuni, observăm că, se revine practic la logica prezentă în Codul de la 1936, unde delapidarea era incriminată printre delictelor săvârșite de funcționarii publici.

Este opțiunea de politică penală justificată, după părerea noastră, prin faptul că relațiile de serviciu pot fi afectate, în primul rând, prin acest gen de fapte și doar în mod colateral este afectat patrimoniul persoanei juridice.

1.3.2. Analiza juridico-penală a infracțiunii de delapidare

Legea penală protejează activitatea organelor și instituțiilor publice contra abuzurilor sau neglijențelor funcționarilor, săvârșite fie în raporturile interne, adică în prejudiciul imediat al unităților publice în care sunt angajați, fie în raporturile externe, adică în prejudiciul persoanelor juridice⁵⁷, când se află sub protecția legii penale.

În Codul penal actual, delapidarea este incriminată în art. 295, iar o primă diferență importantă față de anterioara reglementare constă în faptul că, obiectul juridic principal al infracțiunii a fost reconsiderat, astfel încât delapidarea face parte din Titlul V (*Infracțiuni de corupție și de serviciu, Capitolul II, Infracțiuni de serviciu*)⁵⁸.

⁵⁶ Codul penal francez din 22 iulie 1992 prevede delapidarea, în Capitolul II privind atingeri aduse administrației publice săvârșite de persoane exercitând o funcție publică, Titlul II referitor la atingerile aduse activității de stat, art. 432-15, subiectul activ fiind o persoană depozitară a autorității publice sau însărcinată cu o misiune în serviciu public, ori unul dintre subordonații săi. În Codul penal francez din 1994, delapidarea este prevăzută în art. 432-10, sub același titlu. Astfel, potrivit art. 432-10 C.pen.: „Pot fi subiecți activi ai delapidării numai persoanele depozitare ale activității publice și persoanele însărcinate cu o misiune într-un serviciu public, adică persoana care dispune de o putere de decizie și de constrângere asupra persoanelor și lucrurilor, putere care se manifestă în exercițiul funcțiilor permanente sau temporare cu care este investită (magistrații, ofițerii de poliție judiciară, primarii, funcționarii administrațiilor financiare, supraveghetorii din administrația penitenciară etc.) și persoanele care nu au primit o putere de decizie sau de comandament, derivând din exercițiul autorității publice, dar sunt însărcinate să exercite funcții sau să îndeplinească acte al căror obiect este de a satisface interesul general (grefierii și secretarii diferitelor jurisdicții, lichidatorii, percepatorii, gardienii etc.)”.

⁵⁷ Constantin Duvac, *Drept penal, partea specială, curs universitar, vol. I*, Editura CH. Beck, București, 2010, pp. 349-350; Art. 175 C.pen.

⁵⁸ Art. 295 C.pen. (1) „Însușirea, folosirea sau traficarea de către un funcționar public, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. (2) Tentativa se pedepsește.”